بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ދަޢުވާ ނަންބަރު: 2026/HC-B12/21
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
- އިސްތިއުނާފާ ދެކޮޅު ފަރާތް: އަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން، (އެޗް. ރޮސް ސިއްރުކާންފަހި)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކާޖު ޙަމުދު (ޝަރުތުތަކާން ބަންދުން ދޫކުރުން)

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދު

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު

ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޤީބު އިބްރާހީމް

ނިމުނު ތާރީޚް: 07 ޖުމާދަލްއޫލާ 1448
18 އޮކްޓޫބަރު 2026

ހައިކޯޓުގައި ދަޢުވާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 24 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1448 / 05 އޮކްޓޫބަރު 2026

<u>އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު އަމުރު:</u>

- **ނަންބަރު:** (ނަންބަރު ސިއްރުކޮށްފައި)
- **ނިންމި ތަން:** (ކޯޓުގެ ނަން ސިއްރުކޮށްފައި)
- **ބާވަތް:** ކޯޓު އަމުރު (ޝަރުތުކޮށް ބަންދުން ދޫކުރުން)
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 03 ޑިސެންބަރު 2025
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 15 ސެޕްޓެމްބަރު 2026

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
ހާޒިރުވި ވަކީލު:
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ހައްވާ ސާރީ
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ކާމިލާ ހުސައިން

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް
އަބްދުއްރަހީމް ހުސައިން، (އެޑްރެސް ސިއްރުކޮށްފައި)
ހާޒިރުވި ވަކީލު:
ހަސަން ޝަމާމް، ކޮރިމޭރީގެ، ހއ. އިހަވަންދޫ
ޝަފީޤް ވަހީދު، އަމާޒް، ގދ. ނިލަންދޫ

ޖިނާއީ- ކޯޓު އަމުރު - ޝަރުތުކޮށް ބަންދުންދޫކުރުން – ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާމީހުންނާމެދު ހާއްސަ އުސޫލުތަކަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 36 ވަނަ މާއްދާ – ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުން - ހާލަތު ބަދަލުވުން

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޖީދުގެ ރައުޔު، (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު އަދި ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޢޫފު އިބްރާހީމް ތާއީދު ކުރައްވާފައި)

މައްސަލައިގެ ތަޢާރަފު

1. މިއީ، (ކޯޓުގެ ނަން އަދި ނަންބަރު ސިއްރުކޮށްފައި) "ކޯޓު އަމުރު" (15 ސެޕްޓެންބަރު 2026) އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން (މީގެފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ދައުލަތް") ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުން ބެލި މައްސަލައެކެވެ. މި މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ (އެޗްރުސް ސިއްރުކޮށްފައި)، ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން[1] (މީގެފަހުން "އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން")އެވެ.

2. މިއީ ކުޑަކުއްޖަކަށް ޖިންސީ ގޯނާ ކުރިކަމުގެ ތުހުމަތާ ގުޅޭ ކޯޓު އަމުރެއްގެ އިސްތިއުނާފީ ޝަރީޢަތެކެވެ. އެހެންކަމުން މި ޝަރީޢަތުގެ "ޝަރީޢަތް ހިނގުނު ގޮތް" ލިޔުން އެކުލަވާލާފައިވަނީ އެ ކުއްޖާއަކީ ކޮން ކުއްޖެއްކަން ދެނެގަނެވިދާނެ މަޢުލޫމާތުތައް ނުހިމެނޭގޮތުގެމަތިންނެވެ.

ފަސްވަރަތް

3. މި މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، ކުޑަކުއްޖަކަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުގެ ތުހުމަތުގައި ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން 14 ފެބްރުއަރީ 2024 ދުވަހު ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުން[2] ހައްޔަރުކޮށްފައިވެއެވެ.

4. އެއަށްފަހު އެކި ފަހަރު މަތިން ބަންދުގެ މުއްދަތުގައި ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން ބަންދުކޮށްފައިވެއެވެ. މިފަދައިން ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކޮށްފައިވަނީ އާންމު އިޖުރާއަތުގެ ދަށުންނެވެ. ނަމަވެސް މައްސަލައާ ކުއްޖާގެ ލިބުނު އަނިޔާ ރިޕޯޓުން އެސެސްމަންޓް ސައިކޮލޮޖިކަލް ކުއްޖާގެ އަނިޔާވެރިވުން ތަޙްޤީޤުކޮށްފައިވާ

---

[1]. ދރކރ ނަންބަރު (ސިއްރުކޮށްފައި)
[2]. ދަށު ކޯޓުގެ ނަންބަރު (ސިއްރުކޮށްފައި) ކޯޓު އަމުރު

ގެންބަލް އާއްޖް އަހީ 13 އަހަރު ކަމަށް ދައްކާތީ، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާ ކުރާ މީހުންނާ މެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 35 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން 14 އޮގަސްޓް 2024 ގައި އެދިފައިވެއެވެ. މި ހުށަހެޅުމާ ގުޅިގެން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާމީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާ އާއި 32 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް އަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިން ބަންދުގައި ނުބަހައްޓައިފިނަމަ މިފަދަ ކުށެއް ތަކުރާރުކޮށްފާނެ ކަމަށާއި ހެކިންނަށް ނުފޫޒު ފޯރުވަން މަސައްކަތްކޮށްފާނެ ކަމަށްބަލާ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް 14 އޮގަސްޓް 2024 ގައި ދަށު ކޯޓުން އަމުރުކޮށްފައިވެއެވެ.[3]

5. ދައުލަތުން، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާމީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ހަވާލާދީ، އެ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން އަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިންގެ މައްޗަށް ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހަށިގަނޑުގައި ޖިންސީ ނިޔަތުގައި އަތްލެވުން ކުށުގައި ދަޢުވާ 18 އޮގަސްޓް 2024 ދުވަހު ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

6. އެހެންކަމުން، އަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިންގެ ފަރާތުން މި މައްސަލައިގެ އިތުރުން އާންމު ކުރުގެ ރިކޯޑް ނެތުމުންނާއި، މައްސަލައިގެ ހެކި ހެކިންނަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އިހުތިމާލު ކުޑަ ކަމަށްވާތީއާއި، އާއްމުކޮށް އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހަކަށްވާތީ އަދި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުން ނުބޭއްވި ގިނަ ދުވަސްތަކެއްވެފައިވާތީ އާއި ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[4] މި ހުށަހެޅުމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ދައުލަތުގެ ހިޔާލު ހޯދައިފައި ވާތީ ހެއްކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އިހުތިމާލު ނެތްކަން އެނގޭތީއާއި، ޝަރުޠުތަކާ ދެކޮޅަށް ކަނޑައަޅުއްވައި އެފަދަ ކޯޓުން ކަނޑައަޅާ ޝަރުޠުތަކަށް ތަބާވާނަމަ ބަންދުން ދޫކުރުމަށް

3. ދަށު ކޯޓުގެ ނަންބަރު (ނަންބަރު ސިއްރުކޮށްފައި) ކޯޓު އަމުރު

4. 03 ޖެނުއަރީ 2025 ގައި އަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިންގެ ވަކީލު ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ސިޓީ

އަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިން ޝަރުތުތަކާއެކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު (ނަންބަރު ސިވިލްކޯޓުފައި) "ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމިގޮތް" އިން ނިންމާ ހަމަ އެދުވަހު އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު (ނަންބަރު ސިވިލްކޯޓުފައި) ކޯޓު އަމުރުން އަމުރުކޮށްފައިވެއެވެ. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވަނީ މި އަމުރަށެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ

7. މި ޤަޟިއްޔާގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ 1 (އެކެއް) ނުކުތާއެވެ. އެ ނުކުތާއަކީ އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި، 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާމީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 2 ވަނަ މާއްދާއާއި، 28 ވަނަ މާއްދާއާއި، 30 ވަނަ މާއްދާއާއި، 36 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު އަމުރުކޮށްފައިވާކަން ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ދެއްކިވާ ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާ

8. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މި މައްސަލައިގާ އަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިން ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ހާލަތު ބަލަފާގެންނަކަން ބުނެ، އަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިންގެ ކުށުގެ ތަކުރާރު ނުވުމުގެންނާއި، ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަގާނިމިފައިވާތީކަން ދަނީ ކޯޓުން ބަލާފައިވާކަމެވެ. ނަމަވެސް، ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަގާ ނިމިފައިވުމަކީ އެ އިރްތިކާބު ނުކުތާ ސަބަބެއް ނުނިކުމެވަނީ، އެއީ ހެކިބަސް ނަގާ ނިމިފައިވީނަމަވެސް ހެކިން ސިފަ ފާޅުވާ ހެކިބަސް ބަދަލުކުރުމުގެ އެބާ ހާލަތުވެސް އަންނާނީ ކަމަކަށް. އެހެން **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޖުބައިރު އަލީ އަދި ނާޒިފް އަލީ**[5] ޤަޟިއްޔާއިން އެނގޭކަމަށް. އަދި މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ޓަކައި އޮތް ނުރައްކާ ފިލައިދިޔަ ސަބަބު އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމެވެ. މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު،

5. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2026/HC-B12/13,14 ޤަޟިއްޔާ

ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން އަކީ ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭ ގޭގެ ދޮރުމަތީގައި އުޅޭ މީހެއްކަމަށާއި، އެހެންކަމުން ބަންދުން ދޫކޮށްލުމުން ކުއްޖާއާއި މައްސަލައިގެ އެހެން ހެކިންނާއި ބައްދަލުކޮށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ ހާލަތު މަތީ ދަމަހައްޓަން އޮންނާނެކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާ

9. ޚާއްޞަ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަކީ ދަށުކޯޓުގެ އިޚްތިޔާރަށް ލިބިފައިވާ އިޚްތިޔާރެއްކަމަށެވެ. ކުއްޖާއާ އެއް ސަރަޙައްދެއްގައި އުޅޭ އުޅުން އެއީ ކުއްޖާއާ ނުވަތަ ހެކިވެރިންނާ އޮންނަ ގުޅުމުގެ ގޮތުގައި ބަލައިގެން ހުއްޓަސް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އިޙްތިމާލު އޮތުން ކަމަށް ނުބެލެވޭނެކަމަށެވެ. ދަށުކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ބަންދުން ދޫކޮށްލި ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމަކީ، އެއީ ހެކިބަސް ނަގައި ނިމިފައިވާކަމާއި ކުރުމުގެ ތަޙުޤީޤު ނިމުމުން ކަމަށެވެ. މީގެއިތުރުން، މިހާތަނަށް ބަންދުން ދޫކޮށްލާތާ 1 މަސްދުވަސް ވެފައިވާއިރު، ހުއްޓަސް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އެއްވެސް އަމަލެއް ކޮށްފައިނުވާކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތުން އެދޭގޮތް

10. މި މައްސަލައިގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ދައުލަތުން އެދިފައިވަނީ މި މައްސަލައިގާ އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތް ވަގުތީ ގޮތުން ބަންދުން ބަންދުކޮށް، ބަންދުގައި ގޮތް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ދައުލަތުން އެދިފައިވާ ޤާނޫނީ މާއްދާތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ގޮތެއް ނިންމުމަށްޓަކައި ދަށުކޯޓަށް ހަވާލުކުރުން ފަދައިން އަމުރުކޮށްދިނުމަށް އެދޭކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

11. އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ދަށުކޯޓުން އަމުރުކޮށްފައިވަނީ، ހުއްޓަސް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އިޙްތިމާލު ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ޚާއްޞަ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އިޚްތިޔާރަށް

ދިޔަ އިލްތިމާސާ ބެހޭގެ ދަރުން ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ފަރާތް ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ދަރު ކޯޓުން ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނާނެ ތަކެއް ނެތްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދޭކަމަށެވެ.

ހައިކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް ޤާނޫނީ ސުވާލު

12. މި މައްސަލައިގެ މައިގަނޑު ސުވާލަކީ، އިބްތިދާއީ ބުސައިންގެ ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ޝަރީޢަތްކުރާ ބަންދުން ދޫކޮށްލެވޭނީ އިބްތިދާއީ ބުސައިން ބަންދުކުރުމުން އަދި ހާލަތު ބަދަލުވެގެންތޯ؟ އަދި ބަންދުން ދޫކުރި ސަބަބު އަމުރުގައި ބަޔާންކުރުމުގެ ޝަރުތުތައްވޭ؟

13. މި މައްސަލައަކީ ހުއްސަ ފާނޫނުގެ[6] 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަރުން ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމާފައިވާ ކޯޓު އަމުރަކާ ގުޅޭ އިސްތިއުނާފެކެވެ. އެހެންކަމުން މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ހާލަތު ބަދަލުވެގެން ބަންދުން ދޫކުރާ މުރާޖަޢާ ދެއްވެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުންތަކަށް ބަލާލާނަމެވެ.

14. އެގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނަރަލް ވ. މުޙައްމަދު ޝިހާބު އިސްމާއީލް**[7] ފަސާދުއްޤައި ބަންދު މުރާޖަޢާ ކުރެއިރު ހާލަތު ބަދަލުވެއްޖެތޯ ބެލުމުގައި ފުރަތަމަ ބަންދުކުރިއިރު ވުޖޫދުގައި އޮތް ކަމަކު ހަމަވާރިން ހާލަތު ބަދަލު އައިސްފައިވޭތޯ ބަލަންޖެހެން ކަމާއި ކުރެވޭބޮޑެ ޖިނާ ޙަވާލާކުރި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ތުހުމަތު އުޅުގައިވާ މީހަކު، ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭ މާހައުލަކަށް ނުވަތަ ކުޅަކުރިން ދިރިއުޅޭ މާހައުލަކަށް ދޫކޮށްލަން ބަންދުކުރި ހާލަތަށް ބަދަލު އައިސްފައިވާކަން ޤަނޫނާތަކަށް ޑީއެންއޭ ރިޕޯޓުގެ ނަތީޖާ، އެ ހާލަތަކަށް ބަދަލު އައިސްފައިވާގޮތް ޤަނޫނާތުގެ ސާބިތުކުރުމަށް ހަމަވާނެހެނބެ ކަނޑައަޅައިފައިވެއެވެ. އަދި، ޝަރީޢަތުން ހުކުމްގެ ހުކުމްގެ ނުވައިފުލަކީ ހުކުމްނަން ނުޖޫޒު ޤުރުބާނީގެ އިލްތިމާސް ނުކުތް ދެއްކުމަކުގައި ނުބައިވާ ކަމަކީ އެ ފުސްއާރުގައި ބަލާންކަނޑައަޅައިފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން ކުރެވޭބޮޑެ ޖިނާ ގޮތް ކުރިމަތިވީ ފުރަތަމަތަކަށް މިހާރު ހާލަތު ބަދަލުވެއްޖެން ބަންދުން ދޫކުރުމާ ނުހަމަވާނެކަމަށް

---

[6] . ފާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުރެވޭބޮޑެ ޖިނާ ޙަވާލާކުރިމުން ނާސިރުވާ ހުއްސަ އުސޫލުތަކާ ބަޔާންކުރާ ފާނޫނު)

[7] . ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/19 ފަސާދުއްޤާ

އެ ކޯޓާ ޝަރުތުތަކާ މުޖުތަމަޢުގައި ހިފުން ހުރިހާ ކުޑަކުދިން ރައްކާތެރިކުރުވާފައި އަދި އެ ޝަރުތުތަކާ އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރާކަން ގޮތުން ބަލައި އުސޫލީގޮތުން މަތީ މިންގަނޑަކުން ޤާނޫނުބޭރު ކުރުވާފައި ޝަރުތުތަކާއެކު ފަސޭހަތަކާ ކަނޑައެޅުން ކުރަންވާނެކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ**[8] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާއެވެ.

15. އަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން ޝަރުޠުކޮށް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމާފައިވަނީ މިހާރު ދައުލަތުން ހުށަހަޅާ ހެކިންގެ ހެކިބަސްތައް ނެގުމަށްފަހު، ދައުލަތުން ފަރާތް ބަންދުގައި ހުންނަން ޖެހޭގޮތަށްފައިވާތީ، ބަންދުގައި ދުވަސްކޮޅަކަށްވުރެ ކެރިން އެއް ހާލަތު މިހާރު އޮތްކަމަށް ބެލެވެނުވާތީ، އަދި މިފަދަ ކުރެއް ނުވަތަ އެހެން ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައިވެސް އެއް ފަރާތަކާކުރެވިފައިވާތީ، ކުރު ތަޙުޤީޤުތަކާއި ޝަރީޢަތުގެ އިންތިޒާމު ކުރެ ފަރާތެއްކަމަށް ބެލެވިފައިވަނީކަމަށް ދަށު ކޯޓުގެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

16. އެހެންނަމަވެސް، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މުޙައްމަދު ބިލާލް އިސްމާޢީލް**[9] ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުގައި ބަޔާންކޮށް، ޝަރީޢަތުން ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނެގުމަށްފަހުވެސް ހެކިންނަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އިހުތިމާލު ނެތި ދިއުންކަމުގައި ނުބެލޭނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، ދަށު ކޯޓުން އެ ސަބަބަކީ ރިޢާޔަތްކުރަން ބަންދުކުރި ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަން ބެލުމުގައި ނުދޭނެއެވެ.

17. އަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން ބަންދުކުރުމަށް ނިސްބަތް ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި މިފަދަ ކުށެއް ތަކުރާރުކުރާނެކަން ހިމެނެއެވެ. ބަންދުން ދޫކޮށްލި އަމުރުގައި، މި ސަބަބާ ގުޅިގެން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ކުށުގެ ތަފާތު ނަތީޖާއެވެ. ނަމަވެސް، އަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން ބަންދުކުރުމަށް ނިސްބަތް އިތުރުވެސް ޢާންމު ކުށުގެ ތަފާސްއެއްސުރުފަތުގައި، މިއީ އޭގެ ޗާޓުން ބަދަލުވާން ސަބަބުކަން ނުވާއިރު، މި ހާލަތަށް އަދި އިތުރު ބަދަލެއް ދަށު ކޯޓުގެ އަމުރުން އެނގެން ނެތެވެ. ކުރެއްޖެކަން ޖިނާއީ ގޮތުން ސާބިތުކުރުމުގެ ތެރޭގައިވާ މިހާރު ހާލަތު ބަދަލުވެގެން ބަންދުން

[8] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/13 ޤަޟިއްޔާ

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/19 ޤަޟިއްޔާ

ދުސްތޫރުގާނޫނަމަވެސް އެ ކުރާ ޝަރުޠަކީ މުޖުތަމަޢުގައި ހިމާޔާ ހުރިހާ ކުޅަދުނުން ރައްކާތެރިކުރުވޭފަދަ ޝަރުޠުތަކަކާ ވާންޖެހޭއިރު، މި މައްސަލައިގާ އެފަދަ ޝަރުޠެއް ހިމަނާފައިވާކަން ފެންނާންނެތެވެ.

18. ވީމާ، މި މައްސަލައިގާ އިބްތިދާއީ ޝަރީޢަތުން ޝަރުޠުކޮށް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފުކަމަށް ބަލަންވެއެވެ.

ޝަރީޢަތްނިމެންދެން ބަންދުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ މައްސަލަ އަވަހަށް ނިންމުމާގުޅޭ

19. ޝަރީޢަތްނިމެންދެން ބަންދުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ މައިގަނޑު އެއް މަގްސަދަކީ އެ ފަރާތްތަކުގެ މައްސަލަ ޝަރީޢަތުގައި ހިސާބުކޮށް ބަލައި އެ މީހުންގެ މައްސަލަ އަވަހަށް ނިންމުމަށް ބާރުއެޅުން ކަމުގައި އަހުރެން ދެކެމެވެ. މިކަން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އިބްރާހީމް ޢަފީފުއްދީން**[10] ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމަކުން ބަލާލުމުން އެނގެއެވެ. އެގޮތުން، ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި ބޭނުމަކީ ބަންދުގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތްތަކަށް އެކަށީގެންވާ ވަރަށްވުރެ ދިގުމުއްދަތަކަށް ބަންދުން ނުތިބޭނެ އުސޫލެއް ގާއިމުކުރުން ކަމަށްވާއިރު، ބަންދުގައި ދިގުމުއްދަތަކަށް ތިބެފައިވާ މީހުންގެ މައްސަލަތަކަށް އަވަހަށް ތަރުތީބުން އެ މައްސަލައިގައި އަވަސް ހުކުމްކުރުމަކީ އާދޭ ހައްޤެއް އެ ދުސްތޫރުގައި ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވެއެވެ. ބަންދުގައި ދިގު މުއްދަތަކަށް ތަހުގީގުކުރުމަށް އިޖުރާއަތްތަކުގެ ހުރުމަކީ ޝަރީޢަތް ބަންދުން ދުސްތޫރީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާ ދަށުގެ މަގެއް ނުކުތެވެ. ހަމައެފަދައިން، **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ**[11] ޤަޟިއްޔާގައިވެސް، މިހާރު ޝަރީޢަތް ނުނިމި ތަހުގީގުގެ ސަބަބުން ދިގުމުއްދަތަކަށް ވަންދެން ބަންދުގައި ހުރުމަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ބޭނުމަކާއި، އެ މިހާރު (ޝަރުޠުތަކާއެކު ނަމަވެސް) ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އެކަށީގެން ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނުވަތަ ހުޖްޖަތެއް ނެތްކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

10. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާ

11. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/13 ޤަޟިއްޔާ

20. ވީމާ، ހެކިބަސް ނަގައިނިމިފައިވާތީ އުސޫލުގެ މަރްޙަލާ ނިހާޔަތްކޮށް، ބަންދުގައި ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ހޭދަވެފައިވާތީ ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ނިންމުމަށްފަހުން މުޖުތަމަޢުގެ ހައްޤާއި މުއްތަހަމުގެ ހައްޤު މީޒާނުކުރުން އެންމެ ފައިދާހުރި އަދި އެންމެ މުހިއްމުކަމަށް މަސްލަޙަތު މައްސަލަ އަވަހަށް ނިންމުންކަމަށްވާތީ އެއްވެސް ޝަރްޠެއްނުލައި. މިއީ މިކަން ހިނގަންޖެހޭނެ ގޮތެވެ.

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

21. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުރުމުން، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލުކޮށް، ޢަބްދުއްރަޙީމް ހުސައިން ބަންދުކުރުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން މައްސަލަ ބަލާ ދަށު ކޯޓަށް މިއަދުން ފެށިގެން 7 (ހަތެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅައިފިނަމަ، އެ ހުށަހެޅުމާމެދު މި ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުގެ ތެރެއިން، އެކަށީގެންވާ ކުރު މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް މައްސަލަ ބަލާ ދަށު ކޯޓަށް އަންގައި އަމުރުކޮށް މި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ބުޝައިރާ މުޙައްމަދުގެ ޚިޔާލު؛

22. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ޚިޔާލާއި އަހުރެން ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރައޫފު އިބްރާހީމްގެ ޚިޔާލު؛

23. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ޚިޔާލާއި އަހުރެން ތާއީދުކުރަމެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްތިއުނާފު ފޯރަމުގެ ތެރެއިން ހުށަހެޅިފައިވާ ނުކުތާތަކަށް ބަލާއިރު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، ކޯޓުގެ ނަން (ސިވިލްކޯޓަށް) ކޯޓުގެ ނަންބަރު (ނަންބަރު ސިވިލްކޯޓަށް) ކޯޓު އަމުރާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު (ނަންބަރު ސިވިލްކޯޓަށް) ބަންދު މުރާޖަޢާކުރި ނިންމުމުގެ ބާޠިލުކޮށް، އަބްދުއްރަޙީމް ޙުސައިން ބަންދުކުރުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން މައްސަލަ ބަލާ ދަރަ ކޯޓަށް މިއަދުން ފެށިގެން 7 (ހަތެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅައިދިނުމަށް، އެ ހުށަހެޅުމާއެކު މި ފާސްކުރާ ނިންމުމާއި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުގެ ތެރެއިން، އެކަށީގެންވާ ކުރު މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވަން މައްސަލަ ބަލާ ދަރަ ކޯޓަށް އަންގައި މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މިގޮތަށް ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޙުޒައިފާ މުޙައްމަދު ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޖީދު (ރިޔާސަތު) ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޝީދު އިބްރާހީމް